

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

Вікторія Жигірь, кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри професійної педагогіки

Бердянського державного педагогічного університету

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

У статті йдеться про те, що сучасний викладач професійної школи повинний розуміти основні теоретико-педагогічні проблеми, володіти педагогічним понятійним апаратом, орієнтуватися в педагогічних технологіях, основних складових педагогічного процесу (мета, зміст, метод, засіб, контроль і т.д.).

Постановка проблеми. Успіх модернізації освіти в Україні значною мірою залежить від якості професійної підготовки педагогічних кадрів, здатних до інтелектуального і творчого розвитку особистості учнів як основи успішного функціонування людини в умовах постійних змін. Особливої уваги потребує професійна підготовка педагогічних кадрів для потреб системи професійної освіти, оскільки зміни в економіці, поступ науково-технічної революції, процес інтеграції з Європою вимагають підвищення ефективності підготовки висококваліфікованих робітників та молодших спеціалістів.

Мета статті. Дослідити професійно-педагогічну діяльність інженера-педагога, тенденції гуманізації педагогічної освіти, технологізації педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Діяльність викладача (інженера-педагога) училища, ліцею, технікуму або коледжу багатогранна, вона вимагає від нього широкого кругозору і різнобічних знань.

Основний зміст діяльності викладача включає виконання декількох функцій – навчальної, виховної, розвивальної, організаторської та дослідницької. Ці функції виявляються в єдності, хоча в багатьох викладачів одна з них домінує над іншими.

Професіоналізм інженера-педагога в педагогічній діяльності виражається також в умінні бачити і формулювати педагогічні задачі на основі аналізу педагогічних ситуацій і знаходити оптимальні способи їхнього рішення. Заздалегідь описати все різноманіття ситуацій, розв'язуваних педагогом у ході роботи неможливо. Приймати рішення доводиться щораз у новій ситуації, своєрідній та мінливій. Тому однією з найважливіших характеристик педагогічної діяльності є її творчий характер.

Одним з немаловажливих чинників, котрі визначають ефективність діяльності інженера-педагога, є його психолого-педагогічна культура.

Викладацький склад професійних навчальних закладів до останнього часу поповнювався в основному фахівцями, що одержали вищу освіту у класичних університетах (спеціальність “інженер-педагог” була введена в Україні з 2002 року), за фахом, як правило, не зв'язаним з викладацькою діяльністю. Починаючи свою професійну діяльність, такі фахівці вважали провідними, насамперед, наукові проблеми спеціальності, а не проблеми підготовки фахівців з цієї спеціальності. Звідси власне викладацька діяльність складалася з інтуїтивно-емпіричних рішень або в ході освоєння і копіювання прийомів більш досвідчених колег. Так поступово методом проб і помилок здобувався методичний досвід. Але, на жаль, уся ця корисна робота здійснювалася без належної опори на значний досвід навчання та підготовки фахівців для виробничої сфери. Брак у значній частині інженерно-педагогічних кадрів психолого-педагогічних знань – велике гальмо.

Актуальність оволодіння педагогічними знаннями очевидна й у зв'язку з усвідомленням тих вимог, що ставляться сьогодні до сучасного інженера-педагога – глибоке знання свого предмету і ґрунтовна педагогічна підготовка. Сучасний викладач професійної школи повинен розуміти основні теоретико-педагогічні проблеми, володіти педагогічним понятійним апаратом, орієнтуватися в педагогічних технологіях, основних складових педагогічного процесу (мета, зміст, метод, засіб, контроль і т.д.). Без цього необхідного педагогічного мінімуму не може бути результативної професійно-педагогічної діяльності.

Аналіз стану теорії та практики підготовки

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

інженера-педагога доводить, що поки ще до кінця не усвідомлений зміст його підготовки, котрий без чіткого обґрунтування формується епізодично, за інерцією.

У дослідженнях професійно-педагогічної діяльності інженера-педагога можна знайти різні підходи до формування змісту цієї діяльності. Деякі з них виокремлюють як основний компонент умови діяльності, інші зосереджують увагу на змісті праці викладача. Загальна кількість педагогічних теорій формування змісту освіти інженера-педагога досить велика, проте процедура його конструювання залишається єдиною та передбачає:

- визначення провідних тенденцій підготовки та формулювання принципів побудови змісту освіти;
- визначення мети та конкретних завдань підготовки;
- накопичення та систематизація вихідної інформації, визначення її вірогідності і повноти;
- виділення основних чинників, котрі впливають на зміну закономірностей професійно-педагогічної діяльності.

До провідних тенденцій та принципів підготовки сучасного інженера педагога відносять:

- гуманізація педагогічної освіти;
- творча самореалізація особистості у професійній діяльності;
- технологізація педагогічної освіти.

Тенденція гуманізації педагогічної освіти, містить у собі логіку переходу від технократичної до антропологічної парадигми, розкриває залежність формування готовності викладача до взаємодії зі студентом, орієнтацію на особистісний компонент професійної підготовки. Ця тенденція стимулює необхідність перегляду існуючої системи підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів з урахуванням таких принципів, як суб'єктний розвиток і саморозвиток особистості інженера-педагога, пріоритет суб'єктного навчання в порівнянні з інформаційним, персоналізація педагогічної взаємодії, єдність системного й особистісно-діяльнісного підходів.

Гуманізація педагогічної освіти передбачає насамперед суб'єктний розвиток і саморозвиток особистості майбутнього викладача, готового на професійному рівні брати участь у навчально-виховному процесі, реалізовувати на практиці сучасні педагогічні технології, здійснювати процеси творчості у всіх сферах своєї діяльності [3]. Одним з можливих варіантів реалізації цього принципу є самостійна творча педагогічна діяльність, якою в процесі навчання може бути педагогічна практика. Вона дає можливість

студенту відчувати себе дійсно суб'єктом свого професійного становлення і суб'єктом педагогічного процесу. Самостійна професійно-орієнтована діяльність повинна відповідати двом вимогам: по-перше, бути змістовно складною, але цікавою, що вимагає інтелектуальної й емоційної напруги, по-друге, самокерованою, що допускає варіанти у способах досягнення результату. Реалізація цих вимог у процесі практики виключає надмірну оцінку, дріб'язковий контроль, стимулює розвиток соціальної відповідальності та творчої індивідуальності.

Сформована система підготовки педагогів, напрацювавши величезний досвід в галузі дидактики, орієнтована насамперед на інформування студента. Проте важлива не стільки сума знань, їхня кількісна характеристика, скільки якість знань, умінь використовувати їх у практичній професійній діяльності. Тобто завданням педагогічної освіти має стати озброєння студентів системними знаннями, що дозволяють опановувати критеріями оцінки соціальних і природних явищ, феноменів культури, а також способами добування й інтерпретації наукової інформації, її обробки та збереження.

Процес гуманізації педагогічної освіти передбачає необхідність персоналізації педагогічної взаємодії як принципового положення. Така необхідність покликана реальним рівнем сформованості практичної готовності викладача до взаємодії зі студентами.

Реалізація системного й особистісно-діяльнісного принципу передбачає дотримання двох значимих умов: по-перше, у змісті професійно-орієнтованої діяльності майбутнього інженера-педагога повинні бути відбиті цілі педагогічної освіти, що полягають у безперервному соціально-моральному, загальнокультурному і професійному розвитку; по-друге, можливість вибору системи педагогічних засобів, які стимулюють активно-позитивну мотивацію діяльності студентів, самостійне цілеукладання й спільне з педагогом рішення педагогічних завдань [2].

Тенденція творчої самореалізації відбиває залежність формування готовності інженера-педагога до взаємодії від ступеня розвитку професійної свободи особистості, розкриття її потенціалу в педагогічній діяльності. Дана тенденція знаходить своє вираження у таких принципах, як індивідуалізація і диференціація, єдність суб'єктного і суб'єктивного, рефлексивне керування процесом загального і професійного розвитку студентів, принцип включеності студентів в інноваційну діяльність.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

Реалізація принципу індивідуалізації й диференціації дає можливість студенту відчути себе суб'єктом свого професійного становлення і суб'єктом педагогічного процесу. У зв'язку з цим самостійна професійно-орієнтована діяльність повинна бути не тільки змістовно складною і цікавою, але і самокерованою, що розкриває індивідуальність кожного майбутнього педагога, а способи досягнення проєктованого результату повинні бути особистісно адаптовані і диференційовані залежно від умов їхнього застосування.

Єдність індивідуалізації практичної професійної підготовки і внутріпрофесійної диференціації – це закономірний процес, котрий характеризується визначеною мірою поділом праці, що виражається у розвитку більш розроблених відособлених видів діяльності в межах педагогічної професії, діалектика розвитку якої така, що об'єктивні процеси диференціації тісно зв'язані з інтеграційними процесами. Вони вимагають від викладача здійснення цілісної педагогічної діяльності, котра додає їм загальні риси у поєднанні з чітко вираженим індивідуальним способом досягнення результату.

Будь-яка діяльність, будучи системоутворюючою, повинна бути колективною, творчою, особистістю значущою. У процесі діяльності формуються міжособистісні відносини, що можуть бути сприятливими, якщо будуть мати гуманістичну спрямованість. У зв'язку з цим, важливо не стільки організувати діяльність майбутнього викладача, скільки розв'язати завдання організації професійної практичної діяльності на основі знання її структури, видів, педагогічних засобів, умов освоєння й ефективного функціонування. А з позиції особистісного (суб'єктного) підходу важливо зв'язати ці компоненти з конкретною особистістю.

Можливість творчої самореалізації інженера-педагога в процесі його професійної підготовки передбачає включення студентів в інноваційну діяльність на різних етапах навчання. Це має принципове значення для розвитку творчої активності педагога.

Тенденція технологізації педагогічної освіти, відповідно до якої формування готовності студентів до взаємодії стає деякою мірою керованим, якщо воно реалізується як технологічний процес, що відповідає вимогам діагностичності, інтенсивності, відтворюваності, професійної контекстності, моделювання професійних ситуацій, поєднання дидактичних комунікативних й індивідуально-значенневих функцій, суб'єктивності та вибірковості, творчої

індивідуальності педагога. Найбільшу ефективність у цьому плані виявляють особистісні та практико-орієнтовані технології. Дана закономірність дозволяє сформулювати ряд принципів: єдність теорії і практики, інструментальна оснащеність педагогічного процесу, орієнтація на розкриття психологічних резервів особистості, стимулювання процесів цілеукладання та цілездійснення, полісуб'єктний (діалогічний) підхід, ситуаційне проєктування, сполучення фронтальних, групових та індивідуальних форм взаємодії, опора на методи контекстного і проблемно-діалогового навчання.

Щодо мети підготовки інженера-педагога технічного профілю, вона визначається перш за все якістю підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, які володіють високим рівнем загальної та професійної культури, конкурентоспроможних в активній професійній та суспільній діяльності. Отже, мета професійно-педагогічної підготовки інженера-педагога містить не лише професійну компетентність у предметній галузі, а й володіння знаннями у галузі педагогіки, психології, професійної педагогіки та інших гуманітарних дисциплін.

Будь-яка професія вимагає від сучасного фахівця середньої ланки не лише репродуктивної, а й творчої діяльності, наявності у нього діагностичних, прогностичних, раціоналізаторських та винахідницьких умінь, самостійності у прийнятті рішень, володіння практичними навичками. В основі творчої діяльності лежить прогноз-передбачення її вірогідних результатів. Отже й спроможність до творчості є початковим моментом, що визначає професійно-педагогічну працю інженера-педагога. Тому зміст цієї підготовки багато в чому визначається творчою складовою діяльності, котра включає:

- отримання спрямованості на створення нової техніки та технологій, спроможності забезпечення продуктивності праці, ресурсозбереження тощо;

- формування знань з техніко-економічного обґрунтування конструювання та використання нових об'єктів та інноваційних технологій, вибір та прийняття оптимальних рішень, обізнаність щодо нових прогресивних матеріалів, обладнання тощо.

Під час оволодіння теоретичним матеріалом через прогнозування перед студентами виникає ряд дослідницьких завдань: самостійно розпізнати та описати об'єкт чи явище; описати та пояснити його зв'язки та відношення (довести їх закономірності та характер); на основі цього сформувати правила перетворення даного об'єкта чи явища. Для успішного розв'язання цих завдань

